

de LeerWinst-methode

Een leerlingcapaciteitonafhankelijke berekening
van de toegevoegde waarde
van basisscholen

De Loos Monitoring

De LeerWinst-methode

inleiding

Voor u ligt een beschrijving van een methode om schooleffectiviteit te meten in het basisonderwijs. Deze methode wordt aangeduid met de LeerWinst-methode en is ontwikkeld door De Loos Monitoring.

In deze beschrijving komen achtereenvolgens de uitgangspunten van de methode en de wijze waarop de LeerWinst-methode de knelpunten bij effectiviteitsmetingen ondervangt. De beschrijving toont vervolgens op welke wijze stap voor stap schooleffectiviteit binnen de LeerWinst-methode wordt berekend.

Ten slotte wordt aangegeven aan hoe over de uitkomsten van de LeerWinst-methode wordt gerapporteerd, hoe deze kunnen worden beoordeeld en voor wie de rapporten relevant zijn.

aanleiding

De ene school boekt structureel hogere toetsresultaten dan de andere. Zegt dat iets over de kwaliteit van het geboden onderwijs? Prestaties van leerlingen zijn afhankelijk van schooleffectiviteit en leercapaciteit van leerlingen¹. En de leercapaciteit en de leerachterstanden hangen samen met de sociaal-economische positie van de gezinnen en de culturele en talige achtergrond van de leerlingen.

De vraag is in hoeverre de school bijdraagt aan het aanboren en ontplooiën van de talenten van leerlingen. Even gewenst is in het kader van bestrijding van onderwijsachterstanden inzicht in welke mate scholen erin slagen om leerlingen met een beperkte leercapaciteit of met leerachterstanden te tillen naar een minimaal of voldoende niveau. De bijdrage van de school moet in beide gevallen worden onderscheiden van de leercapaciteit van de leerlingen.

Een maat voor schooleffectiviteit is maatschappelijk relevant en essentieel voor schoolverbetering. De onderwijsraad benadrukte al in 2003² het belang de schooleffectiviteit te peilen. Helaas bestaat hiervoor (nog) geen onomstotelijk vaststelbare grootheid. Een voor de hand liggende benadering is de eindprestaties van leerlingen te vergelijken met hun niveau bij binnenkomst in de school. Deze benadering heeft een erkend en zwaarwegend aantal methodische onvolkomenheden.

In het advies van Bosker e.a. (2006³) om te komen tot een heldere maat voor schooleffectiviteit, wordt gepleit voor een criteriumgerichte benadering: welk percentage leerlingen heeft aan het einde van het basisonderwijs een minimaal of voldoende niveau op de kerndoelen (de criteria) die gelden voor het basisonderwijs én wat is het gemiddelde vaardigheidsniveau op de onderscheiden domeinen?

Dit document beschrijft de LeerWinst-methode. De Loos Monitoring heeft deze methode ontwikkeld als antwoord op gevoelde behoefte aan een meer betrouwbaar en nauwkeurig meetinstrument waarmee problemen van huidige methoden worden ondervangen en die past in beide benaderingswijzen.

De LeerWinst-methode geeft een samenhangend zicht op prestaties, toegevoegde waarde en rendement. De methode richt zich op schoolse vaardigheden. De LeerWinst-methode biedt een eenduidige en inzichtelijke maat op hoofdlijnen. De LeerWinst-methode geeft zicht op onderwijsachterstanden en maakt een eerlijker vergelijking tussen scholen mogelijk. Belangrijk uitgangspunt is scholen niet te belasten met extra toetsen; de methode behoeft geen extra toetsing, maakt gebruik van de (historische) resultaten in het leerlingvolgsysteem

¹ leerlingcapaciteit en leervermogen worden in de literatuur vrijwel als synoniem gebruikt, en omvatten aanleg, intelligentie, motivatie, belangstelling, concentratie, doorzettingsvermogen.

² *Wat scholen toevoegen* (2003), Onderwijsraad, Den Haag.

³ Bosker, prof. dr. R.J., Jong-Heeringa, drs. J. de: *Leeropbrengsten van scholen* (2006), GION, Groningen.

en eindtoetsresultaten⁴ en telt alle leerlingen⁵. De voornaamste toets voor prestatiepeilingen in Nederland, te weten de eindtoets basisonderwijs van het CITO, maakt integraal en herkenbaar onderdeel uit van de LeerWinst-methode.

De LeerWinst-methode kan een grote diversiteit van resultaten opleveren. De rapporten over deze resultaten zijn ook begrijpelijk voor mensen zonder statistische deskundigheid (zoals docenten en ouders).

LeerWinst-methode

Hieronder wordt de LeerWinst-methode nader uiteengezet:

- wat wil de methode?
- wat wordt er gemeten?
- wat is mogelijk met de uitkomsten?

Centraal *oogmerk* van de methode is het bieden van een indicator voor schooleffectiviteit die wordt berekend uit de beschikbare (al verzamelde) toetsresultaten van *alle* leerlingen

- waarmee de toegevoegde waarde van (basis)scholen eenvoudig inzichtelijk wordt gemaakt en
- waarmee de prestaties van scholen zowel longitudinaal (in achtereenvolgende jaren) als van scholen onderling eenvoudig kunnen worden vergeleken
- die eenvoudig en snel is te implementeren.

De LeerWinst-methode is een *instrument* om te werken aan onderwijsverbetering op scholen. LeerWinst is een maat voor schooleffectiviteit (toegevoegde waarde van een school). Deze maat is in de LeerWinst-methode onafhankelijk gemaakt van de capaciteiten en aanleg van de leerlingen en drukt op eenvoudige en bespreekbare wijze uit hoe groot de bijdrage van school en schoolteam is aan de schoolvorderingen van leerlingen.

De kern van de LeerWinst-methode wordt gevormd door de veranderingen in het vaardigheidsniveau van individuele leerlingen. Om het kort te zeggen: worden leerlingen - ongeacht hun aanleg of hun achterstand - op school beter, of juist niet?

LeerWinst-methode laat scholen vrij in de toetskeuze, mits de toets vaardigheidsniveaus vaststelt. De LeerWinst-methode gaat uit van schoolvorderingen en onderwijsprestaties van leerlingen maar is uitdrukkelijk niet geschikt om individuele vorderingen te beoordelen.

De LeerWinst-methode maakt het mogelijk om verschillen te *analyseren* tussen leerjaren, competenties en cohorten. De LeerWinst-indicatoren voor prestatieniveau, schooleffectiviteit (LeerWinst) en rendement, kennen eenzelfde maat. Ze worden afgeleid van de landelijk genormeerde vaardigheidsniveaus.

De LeerWinst-methode levert relevante uitkomsten voor binnen- en buitenschoolse analyses van schooleffectiviteit en voor bovenschoolse vergelijkingen:

- Bij *bovenschoolse* vergelijkingen heeft de LeerWinst-methode het voordeel dat er onderscheid kan worden gemaakt tussen prestaties en toegevoegde waarde én dat de vergelijking tussen scholen nauwelijks wordt verstoord door uitsluiting van toetsdeelname, schoolwisselingen en/of doublure
- *Schoolinterne* rapporten kunnen dienen als instrument voor onderwijsverbetering en voor het bijstellen van het schoolplan. De uitkomsten kunnen aanleiding vormen extra te focussen op leerjaren, cohorten en/of vaardigheden
- *Buitenschoolse* uitkomsten zijn relevant voor ouders, inspectie en bestuur. Ze leveren een onderbouwing van keuzes en dragen bij tot een heldere positionering van de school. De uitkomsten zijn begrijpelijk, behoeven geen grondige kennis van de toetsen en schaaltechnieken en hebben focus op hoofdlijnen. De methode kan worden gebruikt bij evaluatie van projecten en voorzieningen.

⁴ inclusief niveautoetsen (REB) en entreetoetsen (RET)

⁵ de methode includeert leerlingen die blijven zitten, van school wisselen of uitstromen naar SO, leerwegondersteuning of praktijkonderwijs

De LeerWinst-methode kent een prima balans tussen technologie (valide indicatoren), inzicht (stimuleren van onderwijsverbetering) en zeggingskracht (communicatie met ketenpartners).

methodische aspecten

De LeerWinst-methode ondervangt een aantal veelkomende knelpunten en bezwaren bij prestatievergelijkingen en het meten van schooleffectiviteit.

De LeerWinst-methode gebruikt beschikbare toetsresultaten uit het leerlingvolgsysteem en de eindtoetsresultaten. Nieuwe toetsen of extra toetsing is niet nodig. Voor vergelijking van het aanvankelijk niveau en het eindniveau worden actuele en historische toetsresultaten benut. Van jongere cohorten wordt effectiviteit *tot nu toe* vastgesteld.

Vanaf 2001/2002 worden breed toetsresultaten systematisch bewaard. Op grote schaal zijn geautomatiseerde toetsadministraties geïmplementeerd.

De toegevoegde waarde van de school kan worden bepaald op grond van ondermeer het aanvankelijke niveau. Bij dit aanvangsniveau is mogelijk sprake van een verouderde normering. De LeerWinst-methode bepaalt de toegevoegde waarde per schooljaar en baseert zich op de dan geldende normering. Actuele normeringen vervangen geleidelijk de toenmalige normeringen.

De LeerWinst-methode bepaalt de indicatoren voor elk schooljaar apart op basis van de resultaten op de destijds gebruikte toetsen en van de toenmalige leerlingen. Hierdoor kunnen alle (toenmalige) leerlingen worden meegenomen en wordt ondervangen dat leerlingen voor schoolwisselingen of zittenblijven niet of juist te zwaar meewegen. Vergelijkbaar worden ook leerlingen met beperkte leercapaciteit of aanzienlijk leerachterstand meegenomen, in dezelfde mate als de school toetsing zinvol heeft geacht en met toetsen die de leerkracht het meest passend heeft gevonden.

Alternatieve methoden voor een effectiviteitsmeting corrigeren prestaties op grond van populatie- en schoolkenmerken. Vanwege deze multi-level aanpak (leerlingen groepskenmerken toedichten) kan de variabiliteit van schoolse gemiddelden niet direct worden toegedicht aan variëteit in schooleffectiviteit. De LeerWinst-methode gebruikt geen multi-level techniek; elke leerling is zijn eigen referentie.

De LeerWinst-methodiek berekent de indicatoren en onderscheidt daarbij slechts drie competenties (domeinen). Toetsen worden toegedeeld aan drie competenties. Dit geeft scholen ruimte voor een eigen toetskeuze (zelfs voor individuele toetsing) en het tussentijds vervangen van toetsen.

De functie van toetsing is primair gericht op de individuele leerling. De LeerWinst-methode doet hierop geen inbreuk en volgt hierin de school die bepaalt of toetsing zinvol is. Dit geldt in het bijzonder voor de deelname aan de LVS-toets voor leerlingen met aanzienlijke taalachterstanden of de eindtoets voor leerlingen die zullen uitstromen naar het speciaal onderwijs, praktijkonderwijs of leerwegondersteuning.

LeerWinst-indicatoren vertekenen wanneer in het schooljaar een competentie uitsluitend is getoetst bij een deel van de leerlingen⁶. Een dergelijke toetsing heeft geen groepsgerichte functie. Resultaten van individuele toetsingen worden geschoond.

begrippen

De LeerWinst-methode introduceert een aantal nieuwe begrippen, die behoren tot de kern van de methode:

- indicator prestatieniveau

---

⁶ bijvoorbeeld in het kader van diagnose of vanwege remedial teaching bij aanzienlijke leerachterstanden of stagnerende leervorderingen.

- indicator LeerWinst
- indicator niveaupendel
- kenmerk competentie
- kenmerk cohort

LeerWinst-indicatoren

LeerWinst-indicatoren worden berekend op basis van vaardigheidsniveaus. Een korte toelichting op deze vaardigheidsniveaus:

Het voormalige leerlingvolgsysteem van het CITO kent vijf vaardigheidsniveaus: niveau A (hoogste niveau) tot en met niveau E (laagste niveau). Resultaten⁷ worden toegedeeld aan deze vaardigheidsniveaus. Gedurende de schoolloopbaan is deze indeling in vijf groepen hetzelfde⁸, terwijl de vaardigheden stijgen.

De LeerWinst-methode rekent met toetsresultaten die zijn omgezet naar deze vaardigheidsniveaus. Een overgang van een leerling van een vaardigheidsniveau naar een hoger of lager niveau, wordt binnen de LeerWinst-methode aangeduid met *niveauwisseling*.

Bij afwijking van deze vijfdeling van vaardigheidsniveau zijn de indicatoren gekalibreerd. Zo onderscheidt de Eindtoets Basisonderwijs honderd 'percentielscores'. Daarbij worden de indicatoren rekenkundig vastgesteld.

indicator prestatieniveau

Het *prestatieniveau* is een maat voor de schoolvaardigheden van leerlingen. Met deze indicator kunnen onderwijsprestaties van scholen worden vergeleken. De indicator prestatieniveau wordt uitgedrukt in een percentage.

De indicator geeft aan hoe de prestaties van een groep leerlingen zich landelijk verhouden.

De indicator prestatieniveau wordt vastgesteld op grond van het vaardigheidsniveau (of percentielscores). De indicator *prestatieniveau* kent met (of liever overerft van) het *vaardigheidsniveau* een aantal overeenkomstige kenmerken:

- onderwijsinhoudelijke betekenis
- standaard meeteenheid of maat om prestaties op verschillende vaardigheden uit te drukken
- genormeerde maat via een landelijke referentie

In tegenstelling tot vaardigheidsniveau kent de indicator een numeriek schaalniveau en laat zich derhalve rekenkundig bewerken. De rekeneenheid wordt *percentielwaarde* genoemd. Indien de prestaties in overeenstemming met het landelijk niveau zijn, wordt in de LeerWinst-methode het prestatieniveau op 0% gesteld. Afwijkingen van dit percentage drukken in procenten uit welk deel van de leerlingen één vaardigheidsniveau afwijkt van de landelijke referentie. Dat wil zeggen dat een negatief percentage aangeeft dat de groepprestaties onder het landelijk niveau liggen.

indicator LeerWinst en indicator niveaupendel

De indicator LeerWinst betreft een maat van schooleffectiviteit. De indicator niveaupendel levert een maat voor *passend onderwijs* en geeft in samenhang met *LeerWinst* zicht op het schoolrendement.

De mate van niveauwisselingen wordt geïndiceerd door de indicator *niveaupendel*. De indicator *LeerWinst* is gebaseerd op het saldo van niveauwisselingen. De methode onderscheidt zich van andere omdat niveauwisseling per leerling en per competentie jaarlijks worden vastgesteld:

- de individuele vergelijking maakt het mogelijk onderscheid te maken tussen de leer capaciteit (blijft min of meer gelijk) en de bijdrage van de school

⁷ Toetsdelen variëren in moeilijkheidsgraad. Het *ruwe* toetsresultaat betreft veelal het *aantal goede antwoorden*. De combinatie van de moeilijkheidsgraad en van het toetsresultaat resulteert in een *vaardigheidsscore*. De *vaardigheidsscores* zijn betrouwbaarder wanneer de moeilijkheidsgraad van het toetsdeel aansluit bij het beheersingsniveau van de individuele leerling.

⁸ Vaardigheidsscores op basis van de toetsresultaten, worden vergeleken met vaardigheidsscores binnen een landelijke en genormeerde referentiegroep op eenzelfde moment in de schoolloopbaan. Deze momenten vormen de toetskalender. De rangorde van de overeenkomstige vaardigheidsscore binnen de landelijke referentiegroep bepaalt de vaardigheidsniveau. Voor een eerlijke en juiste vergelijking dient het toetsmoment overeenkomstig de toetskalender te zijn. Zie verder ook H.H.F.M. Verstralen, "Schalen, normen en cijfer" in CITO Holding BV, "Psychometrie in de praktijk, Arnhem 1993"

- de jaarlijkse vergelijking levert een tijdiger en vollediger beeld⁹. Het combineert voordelen van alternatieve meetmethoden van schooleffectiviteit
- de vergelijkingen op het niveau van competenties maakt het mogelijk scholen vrij te laten in de wijze waarop zij willen toetsen en zo ook geen eisen te stellen aan historische toetsresultaten.

De indicatoren zijn gebaseerd op de rekeneenheden *percentielwisseling* en *percentielverschil*.

LeerWinst en *niveaupendel* kennen dezelfde meeteenheid als de indicator *prestatieniveau* en zijn eveneens landelijk genormeerd, en kennen dezelfde onderwijsinhoudelijke onderbouwing als de vaardigheidsniveaus.

Onderwijskwaliteit staat voor gestage vorderingen van leerlingen en in deze zin mag worden verondersteld dat *niveauwisselingen* beperkt blijven. Hoe lager de pendel, des te passender het onderwijsaanbod bij de capaciteiten van de leerlingen. *LeerWinst* is per saldo het effect van de niveauwisselingen. De verhouding tussen *niveaupendel* en de *LeerWinst* biedt zicht op het schoolrendement.

betekenis	verschijnsel	indicator	rekeeneheid
schoolse vaardigheden	kerncompetenties	prestatieniveau	percentielwaarde
onderwijskwaliteit	schooleffectiviteit	leerwinst	percentielverschil
passend aanbod	niveauwisseling	niveaupendel	percentielwisseling

kenmerk competentie.

De *LeerWinst* wordt vastgesteld voor drie kerncompetenties: *begrip*, *taal* en *rekenen*, in deze methode gedefinieerd als bundeling van cognitief of volgtijdelijk samenhangende vaardigheden. De drie competenties zijn gebaseerd op de volgende basisvaardigheden:

- *begrip*: begrijpend lezen, woordenschat, studievaardigheden
- *taal*: spelling, technisch lezen, taal, luisteren en spreken
- *rekenen*: rekenen.

Alle toetsen die benut worden in de *LeerWinst*-methode, zijn ingedeeld in een basisvaardigheid en competentie.

kenmerk cohort

Als cohort wordt gerekend de jaargroep leerlingen die op enig moment theoretisch (zonder oponthoud of schoolverlaten) gelijktijdig in groep 8 zullen zitten en wordt aangeduid met het jaar waarin groep 8 wordt afgesloten. Cohorten worden jaarlijks opnieuw samengesteld.

Cohorten worden samengesteld op basis van leerjaren en niet op basis van leeftijden.

De methodiek biedt grote flexibiliteit en tegelijk maximale dekking. De samenstelling van cohorten kan wijzigen vanwege schoolwisselingen, zittenblijven of klasoverslaan. Alle leerlingen kunnen zolang ze op de school zitten ook meetellen, ook degenen die in de loop van hun basisschoolloopbaan uitstromen, instromen of van klas veranderen.

Ondanks dat cohorten van samenstelling kunnen wisselen bieden zij een uitstekende mogelijkheid het aanvankelijke prestatieniveau te vergelijken met het eindniveau. En zo kan de ontwikkeling van de *LeerWinst* en de pendel gedurende de schoolloopbaan longitudinaal worden geanalyseerd.

kenmerk uitvalrisico

Veel onderwijsverbeteringen zijn erop gericht onderwijsachterstanden te verminderen. Met het vaststellen van leerlingen voor wie uitval dreigt, kan de schooleffectiviteit ten aanzien van leerlingen met achterstanden in kaart worden gebracht.

De opdracht aan scholen is alle leerlingen op een *minimaal* vaardigheidniveau te brengen.

Binnen de *LeerWinst*-methode worden leerlingen tot *uitvalrisico* gerekend indien zij geen *voldoende* vaardigheidniveau hadden in het referentiejaar:

- vermindering van onderwijsachterstand impliceert dat er eerst sprake moet zijn van leerachterstanden. Vandaar dat het kenmerk uitvalrisico wordt vastgesteld op basis van de prestaties in het referentiejaar

⁹ bij een vergelijking van het aanvankelijke niveau (leerjaar 3) en het eindniveau (leerjaar 8) overspant de peiling van schooleffectiviteit 5 jaar. Leerlingen verdwijnen tijdens deze periode uit het aanvankelijke cohort c.q. niet alle leerlingen hebben vanaf het begin tot het eindcohort behoord.

- voor leerlingen die onder het minimale vaardigheidsniveau presteren, is het reguliere onderwijsaanbod op basisscholen feitelijk niet passend. Deze leerlingen kunnen in deze zin gerekend worden tot de uitval. Dit kunnen leerlingen zijn met een beperkte leercapaciteit, maar ook leerlingen met aanzienlijke leerachterstand
- leerlingen op het laagste vaardigheidsniveau (uitval) kunnen alleen stijgen in niveau. Dit geldt met name voor leerlingen met leerachterstand
- er is ook een groep leerlingen waarvoor uitval dreigt (onvoldoende vaardigheidsniveau). Leerlingen in deze groep kunnen beter gaan presteren, maar ook slechter en zo zowel positief als negatief bijdragen aan de LeerWinst
- binnen de methode is geen apart kenmerk betreffende de actuele uitval of uitvalrisico opgenomen. Leerlingen kunnen immers worden ingedeeld op basis van hun prestaties in peiljaren middels de indicator *prestatieniveau*, waardoor een specifiek kenmerk overbodig is. De methode laat het open welke criteria (*minimaal*, *voldoende* of anderszins) hierbij worden gehanteerd.

hoofdlijnen verwerking

De verwerking dient beschikbare toetsresultaten geschikt te maken voor analyse en rapportage. De verwerking is geautomatiseerd.

Om de analyse te kunnen maken zijn uiteraard alle toetsresultaten van deelnemende scholen nodig. Deze kunnen worden geëxporteerd vanuit de toetsadministraties. Dit betreft resultaten op LVS-toetsen én op eindtoetsen. De geleverde toetsresultaten worden samengevoegd.

De verwerking vereist dat toetsresultaten over de jaren per leerling geïdentificeerd kunnen worden, dus dat er een leerlingenidentificatie beschikbaar is. Na de verwerking wordt de leerlingenidentificatie geschoond.

Er wordt getracht de geleverde toetsresultaten optimaal te benutten:

- verschillen in frequentie van toetsing of de toetskeuze tussen en binnen scholen worden geneutraliseerd middels het uitaggregeren van toetsen (tot competenties) en het uitaggregeren van toetsperioden (tot schooljaren)
- hierdoor wordt het ook mogelijk historische toetsresultaten of inmiddels vervangen toetsen mee te nemen
- voor een eerlijke vergelijking worden correcties uitgevoerd op grond van leeftijd en (tot op zekere hoogte) bij het afwijken van de toetskalender
- niet relevante en onvolledige gegevens worden geschoond
- resultaten op ondermeer kleutertoetsen en intelligentietoetsen worden op onderwijskundige en inhoudelijke gronden geschoond
- toetsen die beperkt worden afgenomen, zoals wereldoriëntatie, worden vanwege de vergelijkbaarheid tussen scholen ook niet meegenomen.

Alle leerlingen tellen mee:

- leerlingen die vanwege een doorstroom naar het praktijkonderwijs of het LWOO niet deelnemen aan de eindtoets, worden meegeteld voor de jaren dat zij wel getoetst zijn, dus ook wanneer zij nog wel in groep 8 zijn getoetst met een niveautoets of met toetsen uit het leerlingvolgsysteem
- leerlingen die van school zijn gewisseld, 'wegen' mee, voor zover zij op de betreffende school hun schoolloopbaan hebben doorgebracht. Dit geldt zowel voor leerlingen die voortijdig de school hebben verlaten, alsook voor leerlingen die tussentijds op school zijn gekomen (al tellen de prestaties in hun eerste jaar nog niet mee)
- voor leerlingen die een klas overslaan of een keer blijven zitten, geldt dat hun resultaten bij dragen bij aan de resultaten van de hun cohorten voor zover zij daar deel van uitmaakten. De vertekening vanwege zittenblijven of doubleren wordt eenmalig gecorrigeerd.

Aantallen leerlingen, toetsresultaten en basisvaardigheden worden bijgehouden. De rekeneenheden voor de indicatoren *prestatieniveau*, *LeerWinst* en *niveaupendel* worden

berekend. Centrale kenmerken voor de analyses worden gestandaardiseerd (leerjaar, schooljaar, vestiging) of afgeleid (cohort, uitvalrisico). In geval van buitenschoolse of bovenschoolse analyses kunnen de toetsresultaten verrijkt worden met relevante kenmerken.

Voor de berekening van de LeerWinst-indicatoren, dienen beschikbare toetsresultaten te worden verwerkt met de volgende verwerkingsstappen:

- 1: exporteren toetsresultaten
- 2: inlezen toetsresultaten
- 3: identificeren vestiging
- 4: vaststellen identificatie leerling
- 5: vaststellen geboortekwartaal
- 6: vaststellen leerjaar
- 7: vaststellen schooljaar
- 8: vaststellen overgang
- 9: vaststellen cohort
- 10: toevoegen additionele kenmerken
- 11: vaststellen toets
- 12: vaststellen toetsdatum
- 13: vaststellen vaardigheidsniveau
- 14: toevoegen basisvaardigheid
- 15: toevoegen toetskalender
- 16: toevoegen percentielwaarde
- 17: schonen van toetsen
- 18: schonen van toetsresultaten in geval van ontbrekende gegevens
- 19: corrigeren in geval van afwijken toetskalender
- 20: berekenen prestatieniveau per basisvaardigheid
- 21: corrigeren op grond van leeftijd
- 22: vaststellen percentielverschil per basisvaardigheid
- 23: corrigeren in geval van zittenblijven of klasoverslaan
- 24: vaststellen niveaupendel
- 25: berekenen LeerWinst per competentie
- 26: vaststellen uitvalrisico
- 27: schonen individuele toetsing
- 28: schonen referentie jaren
- 29: schonen identificatie leerling

De verwerkingsstappen worden hierna toegelicht.

toelichting op de verwerkingsstappen

vooraf

Hieronder worden de verwerkingsstappen binnen de LeerWinst-methodiek nader in detail beschreven.

Het beschrijft ondermeer hoe de indicatoren worden berekend en welke onderwijsinhoudelijke betekenis dat heeft. De gemaakte keuzes worden gemotiveerd (methodologische onderbouwing en/of oogmerken van de LeerWinst-methode).

1: *exporteren toetsresultaten*

Er is export beschikbaar vanuit het LOVS en het REB. Voor andere toetsadministraties kan een dergelijke export ook worden gerealiseerd (WinSas) of is reeds beschikbaar (ESIS). Het uitlezen van RET kan middels een hard-kopie vanaf scherm. De verdere toelichting beperkt zich tot de verwerking van toetsresultaten uit de eerste twee administraties.

Levering van toetsresultaten met behulp van groepsverzichten, in het kader van de analyse van schooleffectiviteit, is mogelijk, maar wordt hier ook verder niet behandeld.

Een groot deel van de scholen beschikt over een geautomatiseerde toetsadministratie waarin vanaf 2001/2002 voldoende resultaten beschikbaar zijn voor de verschillende competenties. Dat betekent dat vanaf cohort 2006-2007 volledige schooltrajecten kunnen worden geanalyseerd.

De LeerWinst-methode heeft als oogmerk schooleffectiviteit te meten op reeds beschikbare toetsresultaten. Ook historische toetsresultaten van inmiddels (voortijdig) vertrokken leerlingen dienen beschikbaar te worden gesteld. Vanuit het REB dienen alle beschikbare schooljaren beschikbaar te worden gesteld. Deze REB-export dient door de school te worden bewaard, aangezien het REB alleen de drie recentste schooljaren beschikbaar houdt.

2: *inlezen toetsresultaten*

De LeerWinst-methode kent een groot aantal onderscheiden verwerkingsstappen op basis van de volledige toetsadministratie. Vanwege efficiency en beperking van fouten is een geautomatiseerde verwerking feitelijk noodzakelijk.

3: *identificeren vestiging*

Het vaststellen van de vestiging is vereist bij een externe centrale verwerking en bij een bovenschools vergelijking:

- bij een centrale verwerking vormt de vestiging onderdeel van de leerlingenidentificatie
- bij bovenschoolse analyses kunnen (geanonimiseerde) vestigingen worden onderscheiden. Vestigingen vormen dan een centraal kenmerk in de analyses
- vestigingsidentificatie is nodig bij het toevoegen van additionele schoolkenmerken
- op basis van het BRIN en de postcode kan het bijhorend vestigingsnummer worden opgezocht
- vestigingsidentificaties vanuit verschillende administraties worden gematched en omgenummerd

4: *vaststellen identificatie leerling*

Het vaststellen van het schooljaar is vereist voor de verwerking van de toetsresultaten en de berekening van de indicatoren. Centraal uitgangspunt van de LeerWinst-methode is dat de leerling zijn/haar eigen referentie is. De identificatie wordt na verwerking van de toetsresultaten geschoond.

- leerlingidentificaties worden uitgebreid met de vestigingsidentificatie
- leerlingidentificaties worden ontdebeld en omgenummerd
- leerlingidentificaties uit verschillende administraties worden gematched en omgenummerd

5: *vaststellen geboortekwartaal*

Het vaststellen van het geboortekwartaal is vereist vanwege een correctie van de prestaties op grond van leeftijd. Hiermee wordt tevens deels aangesloten bij de uitgangspunten van toetsen die gebaseerd zijn op didactische leeftijd.

6: *vaststellen leerjaar*

Het vaststellen van het leerjaar is vereist voor de verwerking van de toetsresultaten. Het leerjaar vormt daarnaast een centraal kenmerk in de analyses.

7: *vaststellen schooljaar*

Het vaststellen van het schooljaar is vereist voor de verwerking van de toetsresultaten en de berekening van de indicatoren. Het schooljaar vormt daarnaast een centrale kenmerk in de analyses.

8: *vaststellen overgang*

Het vaststellen van de overgang is vereist vanwege een correctie vanwege zittenblijven of klasoverslaan.

Zittenblijven of klasoverslaan voor leerjaar 4 wordt binnen de LeerWinst-methode genegeerd; dit is een consequentie van de keuze als eerste referentiejaar leerjaar 3 te nemen.

9: *vaststellen cohort*

Het vaststellen van het cohort is vereist omdat het cohort een centraal kenmerk vormt in de analyses.

10: *toevoegen additionele kenmerken*

Toepassing van de LeerWinst-methode kan peiling van schooleffectiviteit overstijgen. De LeerWinst-methode kan worden benut voor een rijke variëteit van analyses of bij evaluaties. Daartoe dienen additionele kenmerken worden toegevoegd.

11: vaststellen toets

Het vaststellen van de toets is vereist voor de verwerking van de toetsresultaten. Op basis van de toets worden toetsresultaten toegerekend aan basisvaardigheden en competenties. In geval van een toets, die verschillende competenties toetst, zoals de eindtoets basisonderwijs, is het vereist de toetsdelen vast te stellen.

12: vaststellen toetsdatum

Het vaststellen van de toetsdatum is vereist vanwege een correctie in geval van afwijken van de toetskalender. De correctie is echter alleen nodig indien deze correctie niet reeds heeft plaatsgehad binnen de toetsadministratie.

13: vaststellen vaardigheidsniveau

Het vaststellen van het vaardigheidsniveau is vereist voor de berekening van de indicatoren.

14: toevoegen basisvaardigheid

Het toedelen van een toets aan een basisvaardigheid en competentie is vereist voor het schonen van toetsen (c.q. selecteren van toetsen) en bij de berekening van de indicatoren. Competenties zijn vereist vanwege correctie in geval van individuele toetsing. Competenties vormen een centraal kenmerk in de analyses.

15: toevoegen toetskalender

De toetskalender wordt toegevoegd om vast te stellen of de toetsdatum afwijkt van de toetskalender.

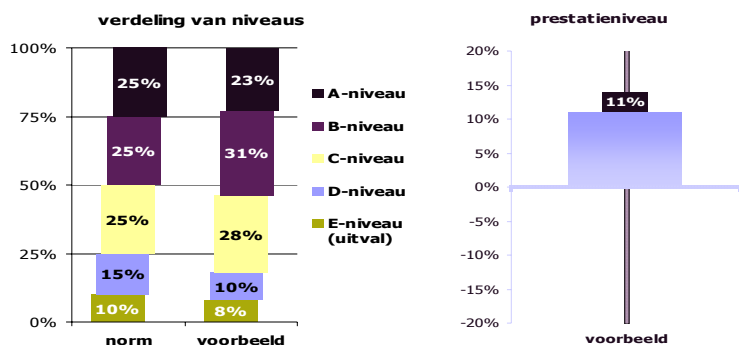
16: toevoegen percentielwaarde

De indicator prestatieniveau is afgeleid van landelijk genormeerde verdeling van vaardigheidsniveaus en is daarmee zelf ook landelijk genormeerd. De indicator prestatieniveau wordt berekend op basis van de rekeneenheid percentielwaarde.

De omzetting van een vaardigheidsniveau naar een percentielwaarde betreft een omzetting van een ordinale schaal naar een numerieke schaal. Deze omzetting kent een rekenkundige onderbouwing en is gebaseerd op de gangbare indeling van vijf vaardigheidsniveaus. Deze niveau-indeling is ontwikkeld door het CITO in het kader van het leerlingvolgsysteem, te weten in de niveaus A tot en met E. De indeling is als volgt verdeeld:

E = 10%	D = 15%	C = 25%	B = 25%	A = 25%
1%-10%	11%-25%	26%-50%	51%-75%	76%-100%

Vaardigheidsniveau van een groep wordt uitgedrukt in vijf percentages (een zogenaamd niveauprofiel). Het prestatieniveau wordt uitgedrukt in een enkel percentage. Ter illustratie is in het nevenstaande figuur weergegeven (van links naar rechts) de landelijke norm, een voorbeeld van de verdeling van voorbeeldgroep over de vijf niveaus en rechts de verdeling uitgedrukt in één enkele waarde van het prestatieniveau.

17: schonen van toetsen

Het schonen van toetsen betreft feitelijk het verwijderen, filteren of merken van het toetsresultaat en met alle bijhorende kenmerken.

Binnen de LeerWinst-methode worden alleen toetsen gebruikt die worden gerekend tot de competenties *begrip*, *taal* en *rekenen* voor de leerjaren drie tot en met acht. De LeerWinst-methode richt zich op schoolse vaardigheden waarbij de school een belangrijke bijdrage levert aan de verwerving ervan. Resultaten voor ondermeer sociaal emotionele ontwikkeling en intelligentie betreffen geen schoolse vaardigheden. Geschoond worden:

- peuter- en kleutertoetsen¹⁰
- toetsen wereldoriëntatie, engels, techniek en informatietechnologie¹¹
- toetsen sociaal emotionele ontwikkeling, motivatie, interesse
- intelligentietoetsen

De LeerWinst-methode richt zich op vaardigheden waarbij scholen een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de verweving ervan. De leerlingencapaciteit worden binnen de methode gemeten op grond van eerdere prestaties van deze leerlingen. De leerling zijn zijn/haar eigen maat. Een intelligentietoets is dan ook niet nodig. Verder kan intelligentie op inhoudelijke gronden niet omgezet worden in vaardigheidsniveaus, want het betreft geen vaardigheid. Eindtoetsen (of eindtoetsdelen) die intelligentie en of sociaal-emotionele ontwikkeling toetsen (waaronder Drempelest, NIO [Nederlandse Intelligentietest voor het Onderwijs], SEO [Schooleindeonderzoek]) kunnen niet worden ingepast in de LeerWinst-methode, mede vanwege het (principiële) ontbreken van een vaardigheidsscore en vaardigheidsniveau.

18: *schonen van toetsresultaten in geval van ontbrekende gegevens*

Het schonen van toetsresultaten waarbij vereiste gegevens ontbreken, betreft feitelijk het verwijderen, filteren of merken van het gehele resultaat en alle bijhorende kenmerken.

19: *corrigeren in geval van afwijken toetskalender*

De omzetting van vaardigheidsscore naar een landelijk genormeerd vaardigheidsniveau gaat uit van een afname van de toets op een vaste periode in het schooljaar. Afwijken van de toetsagenda dient dan ook te worden gecorrigeerd. Binnen de LOVS-toetsadministraties zijn de vaardigheidsniveaus reeds gecorrigeerd. De correctie is voor de eindtoets basisonderwijs ook niet nodig vanwege de vaste toetsdata.

De LeerWinst-methode voorziet in geval de toetsresultaten nog niet zijn gecorrigeerd voor het afwijken van de toetskalender.

In de praktijk kijken scholen af van de toetskalender. Daarmee is een juiste vergelijking met de landelijke referentie niet meer mogelijk en zullen de vaardigheidsniveau over- of onderschat worden.

Anderzijds is het gunstig voor de betrouwbaarheid en volledigheid gunstig, wanneer zoveel mogelijk toetsresultaten mee kunnen worden genomen in de analyses. Een vervoegde dan wel verlate toetsing geeft een voldoende betrouwbare indicatie de prestaties, mits gecorrigeerd. Verder geeft deze correctie scholen enige ruimte tot een eigen invulling van de toetsing. In geval de toetsresultaten niet reeds binnen de administratie zijn gecorrigeerd voor het afwijken van de toetskalender, begrenst de methode de afwijking tot maximaal twee maanden. Resultaten die hier niet aan voldoen worden geschoond.

20: *berekenen prestatieniveau per basisvaardigheid*

Prestatieniveau wordt met de rekeneenheid percentielwaarde vastgesteld. Daarbij wordt voor elke schooljaar per leerling en per basisvaardigheid een individueel gemiddelde berekend op deze basisvaardigheid.

De LeerWinst-methode wil scholen vrij laten in de keuze ten aanzien van het leerlingvolgsysteem. Scholen kunnen onderling, maar ook zelf variëren per schooljaar, leerjaar of

---

¹⁰ De LeerWinst-methode sluit peuter- en kleutertoetsen uit vanuit de volgende overwegingen:

- verschillen in vaardigheden zijn bij peuter- en kleuter beperkt
- er vinden bij de overgang naar leerjaar drie veel niveauwisselingen plaats
- vaardigheidsniveau van peuter en kleuter vormen een onvoldoende betrouwbare indicatie van de aanleg en het te verwachte eindniveau

¹¹ De LeerWinst-methode beoogt gebruik te maken van toetsen die breed op de scholen worden afgenomen. Toetsen wereldoriëntatie, engels, techniek en informatietechnologie voldoen niet hieraan; ze worden niet breed op de scholen afgenomen. Zij vormen ook geen (verplicht) onderdeel van de eindtoets basisonderwijs

leerling. Ook wil de LeerWinst-methode zo min mogelijk eisen stellen aan historische toetsresultaten en de toenmalige toetspraktijk.

Omdat onderlinge verschillen binnen en tussen scholen te vereffenen, gebruikt de LeerWinst-methode één toetsresultaat per schooljaar per basisvaardigheid. Bij het uitaggregeren van toetsperioden en toetsen worden alle resultaten (prestatieniveaus) op één basisvaardigheid per leerling en per schooljaar ongewogen gemiddeld.

Hoewel de LeerWinst-methode scholen keuzes ten aanzien van toetsing tracht vrij te laten, is het voor de validiteit en betrouwbaarheid gunstiger bij een grotere mate van overeenkomst in de toetspraktijk. Een brede toetsing in de M-periode in de groepen 3 tot en met 8 op de drie competenties is in dit kader gunstig.

21: *corrigeren op grond van leeftijd*

Er bestaat variabiliteit van de geboortemaanden binnen leerjaren, schooljaren, cohorten en vestigingen. Dit betreft een kenmerk van de leerlingenpopulatie waar de school feitelijk geen invloed op heeft.

De LeerWinst-methode beoogt een 'eerlijk' vergelijking tussen en binnen scholen te maken. Prestatieverschillen op grond van leeftijden (vroeg en late leerlingen) moeten dan ook worden 'geneutraliseerd'. Wanneer prestaties van groepen leerlingen worden vergeleken, is het relevant te corrigeren voor de geboortemaanden.

Bij de correctie wordt het geboortejaar expliciet niet meegenomen. De prestaties van leerlingen met leeftijdsachterstand of -voorsprong worden op grond van zittenblijven of klasoverslaan gecorrigeerd. Door het geboortejaar expliciet niet mee te nemen wordt voorkomen dat scholen in geval van instroom met leeftijdsachterstand of -voorsprong onjuist worden beoordeeld.

22: *vaststellen percentielverschil per basisvaardigheid*

Leerwinst wordt met de rekeneenheid percentielverschil vastgesteld met behulp van de rekeneenheid percentielwaarde. Daarbij wordt per leerling en per basisvaardigheid een vergelijking gemaakt met de eigen prestaties in het vorige schooljaar op dezelfde basisvaardigheid.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen een peiljaar en een referentiejaar. In principe volgt het peil(school)jaar direct op het referentie(school)jaar:

peiljaar	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008
referentiejaar	2000/2001	2001/2002	2002/2003	2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007

Het eerste referentiejaar kent per definitie zelf geen referentiejaar. Voor groep 3 kunnen geen LeerWinst-indicatoren worden vastgesteld. Ook voor zij-instromers wordt het eerste jaar op school uitsluitend als referentiejaar gezien en worden er geen percentielverschil vastgesteld.

23: *corrigeren in geval van zittenblijven of klasoverslaan*

De LeerWinst-methode beoogt alle leerlingen in de analyses mee te nemen. Bij doubleren of klasoverslaan mag van scholen worden verwacht dat zij een passend onderwijsaanbod en begeleiding bieden. De LeerWinst van deze leerlingen dienen dan ook te worden meegenomen in de analyses. Het is dan wel nodig te corrigeren voor zittenblijven en klas overslaan.

Wanneer leerlingen tijdens de overgang worden bevorderd, heeft dat op zichzelf geen invloed op het prestatieniveau. Anders ligt dat ingeval van doubleren en klasoverslaan. Bij doubleren zal het vaardigheidsniveau gunstiger uitvallen als in het schooljaar daarvoor; bij het overdoen van een leerjaar mag immers worden verondersteld dat in het tussenliggende jaar de vaardigheden zijn gevorderd. Consequentie is dat het LeerWinst wordt overschat: immers bij zittenblijven mag worden verondersteld dat er juist sprake is van stagnerende vorderingen. Een vergelijkbaar effect doet zich ook voor bij klasoverslaan: vanwege het klasoverslaan zou zonder correctie de LeerWinst onderschat worden.

Leerlingen wisselen van cohort door zittenblijven of klasoverslaan. Het percentielverschil wordt toegerekend aan het leerjaar, cohort en schooljaar van bestemming.

Het prestatieniveau wordt bij doubleren of klasoverslaan niet gecorrigeerd. De reden is dat het vaardigheidsniveau het feitelijke resultaat is van de toetsing en bepalend is voor het verdere doorlopen van de schoolloopbaan.

Omdat de methode LeerWinst voor het eerst bepaalt in leerjaar vier, wordt doubleren in leerjaar drie niet meegenomen in de analyses. Voor leerlingen die leerjaar drie overslaan, kan de LeerWinst pas in leerjaar vijf voor het eerst worden vastgesteld.

24: *vaststellen van niveaupendel*

Niveaupendel wordt vastgesteld met de rekeneenheid percentielwisseling.

Scholen worden geacht een adequaat onderwijsaanbod te bieden en te werken aan een gestaagde verwerving van vaardigheden; niveauwisselingen blijven dan beperkt. Het is relevant vast te stellen hoeveel leerlingen van niveau zijn gewisseld. Dit gegeven komt niet tot uitdrukking in de LeerWinst; deze indicator is immers een resultante van leerlingen die achterblijven in hun schoolvordering (stagnatie) alsook leerlingen die vooruitlopen op de vorderingen (inhaalslag).

25: *berekenen LeerWinst per competentie*

Binnen de LeerWinst-methode wordt in eerste instantie de rekeneenheden percentielwaarden, percentielverschillen en percentielwisselingen per basisvaardigheid vastgesteld. Om de volgende redenen worden uiteindelijk het prestatieniveau, de LeerWinst en de niveaupendel geanalyseerd op het niveau van competenties. Dit kent de volgende onderbouwingen:

- er wordt hiermee aangesloten bij de eindtoetsbasisonderwijs. De eindtoets bestaat uit meer dan twintig rubrieken. Er zijn geen vaardigheidsniveaus te bepalen op het niveau van de rubrieken. Dat geldt wel voor de drie samengestelde basisvaardigheden studievaardigheden, taal en rekenen
- een groot deel van de scholen hanteert geen volledig leerlingvolgsysteem voor alle basisvaardigheden. Het is wel veelvoorkomend dat scholen toetsen binnen de drie competenties

26: *vaststellen uitvalrisico*

Uitvalrisico wordt vastgesteld op basis van het gemiddelde prestatieniveau in het referentiejaar en vormt een additioneel kenmerk voor analyses.

De grens is overeenkomstige de ondergrens van het LOVS vaardigheidsniveau IV.

27: *schonen individuele toetsing*

Historische uitsluitingen of individuele toetsing kan leiden tot overschatting of onderschatting van de resultaten. Enerzijds wordt uitsluiting van toetsdeelname door scholen gevolgd. Anderzijds wordt individuele toetsing geschoond: een dergelijke toetsing kent geen groepsgerichte functie en is ongeschikt als basis voor een betrouwbare prestatiepeiling .

28: *schonen referentiejaar*

Wanneer geen LeerWinst en niveaupendel is vastgesteld wordt het betreffende prestatieniveau van de leerling niet geanalyseerd; mogelijk dat dit prestatieniveau mogelijk wel is benut als referentieniveau. Met deze schoning worden dubbelzinnige resultaten voorkomen.

Het schonen van referentiejaar betreft feitelijk het verwijderen, filteren of merken van het gehele resultaat en alle bijhorende kenmerken. Leerjaar drie geldt in zijn geheel als referentiejaar en zal worden geschoond.

29: *schonen identificatie leerling*

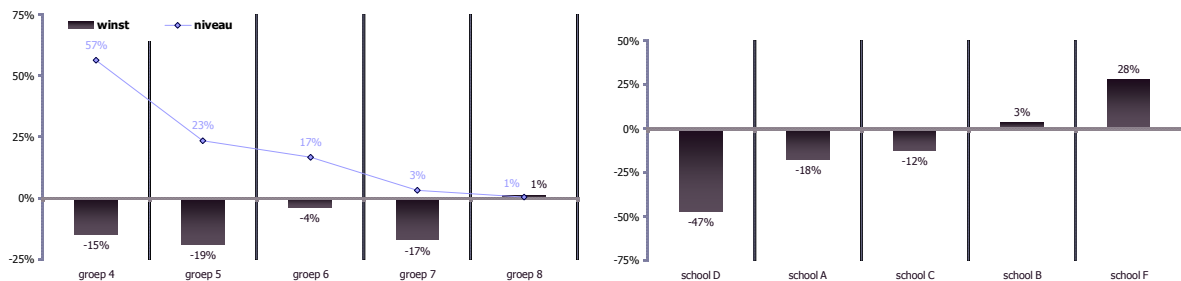
De LeerWinst-methode is een instrument om te werken aan onderwijsverbetering op scholen en is niet bedoeld om individuele vorderingen te beoordelen. Toetsadministraties bieden uitputtende mogelijkheden de vorderingen van individuele leerlingen te volgen en te analyseren.

modelrapporten

De verwerking van de toetsresultaten resulteert in een gedepersonaliseerd bestand. Voor de rapporten en analyses zijn de volgende waarden en kenmerken beschikbaar:

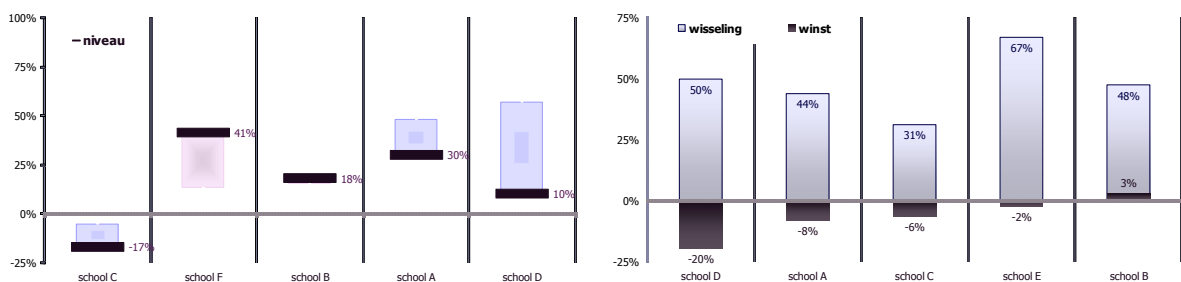
kenmerken	waarden
<ul style="list-style-type: none"> competentie leerjaar_{peiljaar} schooljaar_{peiljaar} cohort_{peiljaar} vestiging uitvalrisico_{referentiejaar} additionele kenmerken 	<ul style="list-style-type: none"> aantal leerlingen aantal toetsresultaten_{peiljaar} aantal basisvaardigheden gemiddelde percentielwaarde_{peiljaar} (indicator <i>prestatieniveau</i>) gemiddeld percentielverschil (indicator <i>LeerWinst</i>) gemiddelde percentielwisseling (indicator <i>niveaupendels</i>)

De LeerWinst-methode levert *longitudinale* indicatoren betreffende prestaties, effectiviteit en rendement. Scholen kunnen zich daarnaast valide *onderling* vergeleken én *intern* inzoomen op knelpunten. Hieronder enkele voorbeelden:

Het figuur links toont het prestatieniveau (de lijn) en de LeerWinst (de staven) op alle competenties van een cohort op een school. Desgewenst kan dit figuur inzoomen op één van de competenties.

Het rechter figuur vergelijkt de LeerWinst op verschillende scholen in een schooljaar voor alle cohorten op alle competenties. Scholen zijn hier gerangschikt op basis van een oplopende LeerWinst.

Het linker figuur toont het prestatieniveau en de LeerWinst tezamen: Positieve LeerWinst is roze weergegeven én LeerVerlies in lichtblauw. De scholen zijn gerangschikt op basis van het prestatieniveau in het referentiejaar.

Het rechter figuur vergelijkt de niveaupendel én de LeerWinst: de verhouding levert zicht op doelmatigheid en effect van het onderwijsaanbod.

Beide figuren analyseren alle competenties van alle cohorten in een schooljaar.

Verder:

- er is een groot aantal modelrapporten beschikbaar, waaronder benchmarking, trendstudies, longitudinale cohortanalyse en rendementsanalyse
- alle modelrapporten kunnen inzoomen op vestigingen, competenties, leerjaren en schooljaren

- voor evaluatie en andere buitenschoolse analyse kan met gebruikmaking van additionele kenmerken worden ingezoomt op specifieke groepen leerlingen, scholen of trajecten
- rapporten zijn uitdrukkelijk niet geschikt om individuele vorderingen te beoordelen
- er zijn ook modelrapporten beschikbaar op basis van afgeleide indicatoren aangaande rendement en prestaties

voorwaarden

De LeerWinst-methode levert een valide en betrouwbare maat voor prestatieniveau, LeerWinst en rendement. Om dit te bereiken, moeten de toetsgegevens aan diverse voorwaarden voldoen, welke hier worden beschreven.

uitgangspunten

- De methode gaat uit van toetsing met COTAN-certificeerde toetsen en een afname conform toetsrichtlijnen:
  - toetsing conform lerarenhandleiding
  - toetsing volgens de toetskalender
  - toetsing op niveau van de leerlingen¹²
- De methode wil voorkomen dat leerlingen vanwege schoolse analyses extra worden getoetst. Om extra toetsing te vermijden kunnen de volgende richtlijnen worden gevolgd:
  - keuze van toetsdeelname door school en leerkracht is leidend
  - het is afdoende wanneer er een brede toetsing plaatsheeft eenmaal per schooljaar per competentie voor de groepen 3 tot en met 8
  - geen extra toetsing van beginniveau en/of tussenniveau
  - geen extra toetsing van intelligentie of aanleg
- De uitkomsten zijn bovenscholse beter vergelijkbaar bij gezamenlijke afspraken over toetsing op minimale set van basisvaardigheden: begrijpend lezen, woordenschat, technisch lezen, spelling en rekenen.

bezwaren omzetting vaardigheidsniveau en correcties

De methode rekent met vaardigheidsniveaus, welke zijn omgezet in de rekeneenheid percentielwaarden. Correcties behelzen de bijstelling van de rekeneenheden. Daarbij de volgende opmerkingen:

- uitgangspunten en normering van de omzetting en de correctie zijn niet empirisch onderbouwd.
- de landelijke norm is gebaseerd op een 'geschoonde' referentiegroep. De referentiegroep kent ondermeer geen zittenblijvers. Dit resulteert in een norm die met het vorderen van de leerjaren relatief zwaarder wordt. Onbekend is of de referentiegroepen LOVS op eenzelfde wijze zijn geschoond als de referentiegroepen REB en/of RET
- omzetting van ordinale schaal (vaardigheidsniveau) naar numerieke schaal (percentielwaarde) is meettechnisch onzuiver. Er worden vooralsnog een beperkt aantal vaardigheidsniveaus onderscheiden. Deze indeling in vijf niveaus kent een onderwijsinhoudelijk betekenis, maar is niet nauwkeurig. Zo kunnen beperkte verschillen tussen prestaties cijfermatig tot uitdrukking komen terwijl significantere verschillen niet per se weerspiegeld worden in de prestatieniveaus. Deze onzuiverheid is deels te ondervangen door:
  - het prestatieniveau enkel toe te passen wanneer er een ruime hoeveelheid resultaten beschikbaar is
  - verfijning van de vaardigheidsniveaus op basis van de vaardigheidsscores

randverschijnselen

- alleen wanneer toetsresultaten met persoonsidentificatie beschikbaar zijn, is het uitaggregeren van Leerwinst mogelijk. Dit maakt waarborgen ten aanzien van privacybescherming nodig.
- de LeerWinst-methode introduceert nieuwe indicatoren. Dit brengt met zich mee dat het voor gebruikers het helder moet zijn wat ze betekenen en waarvoor ze gebruikt kunnen

¹² toetsing dient primair de leerling. Toetsing moet niet te moeilijk (frusterend) of te makkelijk (uitdagend) te zijn. Toetsing op niveau verhoogt ook de betrouwbaarheid van de toetsing. Zie ook Bosker (2006).

worden. Er dient bij rapportage ruimte te worden ingebouwd de betekenis en mogelijkheden toe te lichten. Ze dienen uiteindelijk te worden geaccepteerd en voor de gebruikers (lees de scholen) zeggingskracht te hebben: uiteindelijk biedt de LeerWinst-methode een school instrument.

- een centraal oogmerk van de LeerWinst-methode is het vergelijken van scholen en bovenschoolse analyses. De LeerWinst-methode biedt een aanvulling op de beschikbare managementrapportages, die de schoolse toetsadministratie bieden:
  - LeerWinst biedt inzage in de eigen effectiviteit
  - LeerWinst-methode analyseert op het niveau van competenties
  - LeerWinst-methode maakt het mogelijk om cohorten gedurende de hele schoolloopbaan te analyseren
  - LeerWinst-methode is beperkt gevoelig voor verschillen in de toetspraktijk
  - de indicatoren zijn ook inzichtelijk zonder dat men goed ingevoerd is in het leerlingvolgsysteem en de gebruikte schaaltechniek
- er zijn alternatieven beschikbaar in geval er geen leerlingenidentificatie beschikbaar is. Deze alternatieven stellen stringente eisen stellen aan een gezamenlijke planning en afstemming tussen schooljaren, leerjaren en scholen op het vlak van keuze van toetsen, toetsperioden en toetsdeelname. Historische testresultaten kunnen beperkt worden gebruikt.
- in geval van het ontbreken van (historische toetsresultaten in) een geautomatiseerde toetsadministratie kunnen desgewenst historische toetsresultaten alsnog worden ingevoerd. Ook is een handmatige levering mogelijk:
  - er zijn er invulstaten beschikbaar
  - daarmee kan de school zelf indicatoren uitrekenen
  - invullen is kennisintensief, tijdrovend en foutgevoelig
  - correcties vanwege leeftijd, afwijken van toetskalender en zittenblijven is niet mogelijk
- ten aanzien van andere toetsadministraties en toetsleveranciers:
  - de auteursrechtelijke beperkingen ten aanzien van de omzetting DLE's naar vaardigheidsniveaus dient te worden opgelost¹³
  - export vanuit andere toetsadministraties dient te worden gerealiseerd
  - eindtoetsonderdelen betreffend intelligentie, gedrag en oriëntatie worden niet ingepast in de LeerWinst-methode. De onderdelen betreffende vaardigheden dienen te worden ingepast

gebruik van deze handleiding

Deze handleiding is onderdeel van initiatieven van De Loos Monitoring de oogmerken en mogelijkheden van de LeerWinst-methode een bredere bekendheid te geven. Graag toetst De Loos Monitoring de LeerWinst-methode aan visies en oordelen van relevante anderen. De Loos Monitoring beschikt niet over de mogelijkheden de LeerWinst-methode volledig en uitputtend te onderbouwen en uit te ontwikkelen. Iedere aanvulling en initiatieven tot samenwerking voor verdere ontwikkeling zullen dan ook door De Loos Monitoring met belangstelling worden ontvangen.

Deze handleiding is niet bedoeld voor gebruik bij eigen initiatieven. Een ieder wordt geacht het intellectuele eigendom van de LeerWinst-methode, uiteengezet in deze en andere publicaties, in bezit van De Loos Monitoring te respecteren.

De Loos Monitoring is gaarne bereid de LeerWinst-methode nader toe te lichten.

---

¹³ Voor DLE-testen waren er omzettingtabellen van DLE's naar vaardigheidsniveau beschikbaar. Dit betrof de zogenaamde *combinatieschalen*. Om auteursrechtelijke en commerciële redenen zijn deze niet volledig beschikbaar. Afnemers van nieuwe DLE-testen (2008) hebben hier online toegang toe.